

Escriure sense complexos

ARNAU CÒNSUL

ASSAIG

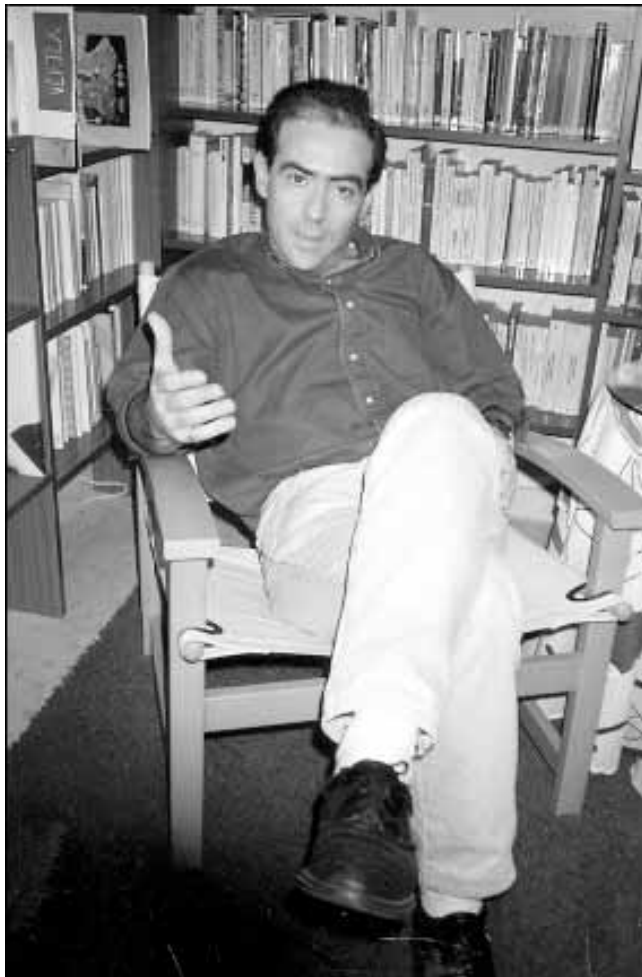
Enric Balaguer, Joan Borja, Joaquim Espinós i Maria Àngels Francés (eds.), *Literatura autobiogràfica. Història, memòria i construcció del subjecte*. Denes. Alacant-València, 2001.

Josep Ballester, *La traïció d'Ariadna*, Set i Mig. València, 2001.

Josep Igual, *L'any de la fi del món*. Bròsquil. València, 2001.

Antoni Martí Monterde, *L'erosió*. Edicions 62. Barcelona, 2001.

Josep Villalon, *Memòries. Periodista, deixeble de Pompeu Fabra i exiliat a Tolosa de Llenguadoc*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 2001.

El professor de la Universitat d'Alacant Enric Balaguer

La coincidència geogràfica (i, en part, temporal), més que no pas la intenció, servien aquest article en safata. Tres poetes nascuts al País Valencià durant la dècada dels seixanta, amb un cert reconeixement de la crítica, han coincidit a publicar, amb pocs mesos de diferència, tres obres que podríem englobar en aquest gènere tan difús de la literatura del jo. Però acceptem-lo com a denominador comú i posem-hi un marc: el Simposi de Literatura Autobiogràfica que organitza cada dos anys la Universitat d'Alacant. Les conferències de la primera edició, celebrada el mes de novembre de l'any 1999, més alguns articles de temàtica similar, s'han aplegat en el volum *Literatura Autobiogràfica. Història, memòria i construcció del subjecte*, que va publicar-se l'octubre passat, coincidint amb l'obertura de la segona edició. No tenim prou trumfos per parlar d'un boom del dietari valencià, però déu n'hi do: com a mínim felicitem autors i editors responsables pel risc (comercial) que suposa aquesta felicitat coincident. És clar que, venint del món de la poesia, això no suposa cap novetat per a

Josep Ballester, Josep Igual i Antoni Martí, que demostren que el bagatge líric és un valor afegit a l'hora d'enfilat el camí de la prosa.

AIRE FRESC

Per a Martí Monterde, *L'erosió* representa la seva primera incursió en la narrativa. I diguem-ho amb majúscules: és una alenada d'aire fresc per a un gènere que darrerament es va recuperant, però que ha estat maltractat força temps per les lletres catalanes, la literatura de viatges. Amb Josep Pla com a referent constant i amb el coixí de lectures apreheses de *porteños* de pas com ara Gómez de la Serna, Rusiñol, Ortega y Gasset o Gombrowicz –a més de Borges, és clar– aquest poeta de la Ribera Alta, estudiós de Foix, ens presenta tot l'encant del Buenos Aires més autèntic: el dels cafès amb llum, la burocràcia multiplicada, els ascensoristes engalanats, els conferenciantes reverenciats i un futur sempre esperançador. Una ciutat magnètica que es presta a la divagació erudita i al passeig literari per avingudes caòtiques, llibreries de vell, molls desolats i estacions buides carregades d'història, que Martí aprofita per harmonitzar idees i

escriptura. I no perd el temps: "Ara tinc la certesa que el diari em fa viable. [...] Hi ha una cruïlla que fa que ara repregui el diari amb força, la coincidència de dos àmbits de veritat: el de l'escriptura i el d'allò que m'envolta, reunits en un paisatge de desfeta". No deu ser pas casualitat que en les pàgines de *L'erosió* hi trobem el primer esbós de la conferència amb què l'autor va col·laborar al primer simposi d'Alacant.

No costa gaire trobar ponts entre la presa de consciència de Martí i el desassossec creatiu que ens plantegen Ballester i Igual. Aquest darrer, amb un llenguatge depurat d'ornaments, de tall directe, s'oblida de paisatges mítics per presentar-nos la quotidianitat en què intenta tirar endavant una carrera d'escriptor. "No jugo a la Lliga de les Estrelles, surto a camps de tercera a intentar no fer massa el ridícul; és prou?" Pel meu gust, hi falten adjectius i subordinades: prefereixo Proust a Azorín i em cansa l'estil telegmàtic; però s'agraeix la sinceritat de qui escriu: "Haver fet noranta folis i no saber del cert si serviran per a res. Fet un article com si fos un conte, per descansar

de la novella. Acabo amb els ulls carregats de mentir; unes mentides que fingeixen fondes realitats que acaben sent doloroses". I l'autenticitat de qui barreja les lectures dels clàssics amb els dinars en família, les feines per encàrrec, els cafès a la plaça, el safareig de la realitat valenciana i un fil musical constant: Bach, blues i jazz, a poder ser. Ballester, en canvi, prefereix servir-se de la mitologia com a coixí per a posar-se a escriure, entenent com a mites des dels personatges literaris més populars, fins als artistes que els donen la mirada, culpables en bona mesura de "l'angoixa que provoca no escriure". L'espina de la creació artística presideix cadascun dels papers de *La traïció d'Ariadna*. Alguns són jocs de pistes en què l'autor oculta la identitat dels protagonistes i el lector en va reconstruint la biografia fins a endevinar-los; en d'altres, Ballester dona veu a artistes i personatges històrics del passat, jugant amb els anacronismes, cosa que li permet distanciar-se i presentar un mosaic d'opinions sobre el fet de crear. Des de Lucrècia Borja fins a Joan Fuster i de Brueghel al doctor Jivago, la passió creadora i l'aportació valenciana són els fils que ressegueixen el volum, perquè han alimentat l'angoixa de l'autor, la "impaciència en suspensió, la tensió violenta però íntima", en paraules d'Antoni Martí.

JOC DE MIRALLS

De tot plegat podem extreure'n un joc de miralls on la necessitat d'escriure i de reflexionar-hi és al centre, encara que les motivacions siguin diverses: el viatge, la quotidianitat grisa i la mateixa literatura. Encara cal afegir-hi la vivència d'un temps cruel i mitificat, que és el que trobem a les *Memòries* de Josep Villalon, homenot que l'editor té la gentilesa de presentar-nos en un subtítol impossible. Unes altres memòries que parteixen amb un llast difícil d'obviar: el terreny ja ha estat abonat per tots els il·lustres del país nascuts durant la primera meitat del segle XX, que no són pocs. Enric Balaguer, en el pròleg del volum *Literatura autobiogràfica* afirma que "vivim instal·lats en una fase presidida per la cultura mediàtica i aquesta ens facilita una ficció sobreabundant", cosa que ens aboca a la necessitat de "reforçar un autodiàleg que ens ajude a aclarir els límits entre la realitat i la fantasia". Potser la clau és aquesta o potser és just a la inversa: la manca d'un pasat cruel i mitificat aboca els inquietats a mirar cap endins i, deixant les pors de tot creador davant la tela blanca, és el bagatge d'aquesta ficció sobreabundant que els fa tirar endavant. Sense complexos, malgrat tot.

NARRATIVA

El futur, avui

FRANCESC GUERRERO

Jordi de Manuel, *Cels taronges*. Columna. Barcelona, 2001.

Octavi Franch, *El regust de l'immortal*. Pagès Editors. Lleida, 2001.

El futur de la narrativa catalana passa, indefectiblement, per la lectura dels nous (joves, o no tan joves) escriptors que podem trobar en la majoria de col·leccions de narrativa de totes les editorials. I una de les fórmules més sovintejades per aconseguir la publicació d'un llibre és aconseguir guanyar un premi literari. En aquest cas, tant Jordi de Manuel com Octavi Franch són, per aquest ordre, els guanyadors de la dotzena i la tretzena convocatòries del premi de novel·la breu Ciutat de Mollerussa, corresponents a l'any 2000 i 2001, un premi amb una clara vocació de futur.

Jordi de Manuel (Barcelona, 1962), doctor en biologia i professor de secundària, que acaba d'obtenir el premi El Lector de l'Odissea, ha estat guardonat també amb el premi Vallaura de Novel·la Breu per *Tres somnis blaus* (Columna) i amb el premi de narrativa infantil Ciutat d'Eivissa per *El somni de la nena bruna* (Res-Pública). *Cels taronges*, la novel·la que el consolida com a escriptor, és la història d'un segrest. La narració té lloc a Barcelona a finals de la primavera de l'any 2008. Gerard Planolas, estudiant de bioenginyeria i fill d'un prestigiós arquitecte, desapareix en estranyes circumstàncies al barri de les Corts. Un jove i ambiciós tinent dels Mossos d'Esquadra s'encarregarà d'investigar el cas. Per començar la recerca decideix interrogar la Georgina Puigcorb, el Bernat Ventós, la Sogues Pla i el Sebastià Rafal, tots ells amics del desaparegut, amb el qual formaven un grup selecte d'estudiants de la nova Facultat de Bioenginyeria. Tot això, sota la presència constant d'un paisatge d'una forta càrrega suggestiva: cels taronges.

D'altra banda tenim Octavi Franch (Barcelona, 1970), un joveníssim novel·lista que ha guanyat, a més del premi de novel·la breu Ciutat de Mollerussa, el Ciutat d'Eivissa amb la novel·la *La tèrbola mirada de la mar* i el premi J. Saperas de Granollers 2000 amb *Ànima tapada*.

El llibre de Franch destaca, sobretot, per la seva extraordinària capacitat imaginativa. Situada en una futura república dels Països Catalans, l'any 2038, la novel·la construeix un món que, en paraules del mateix Franch, té deutes amb els "geniuts monstres literaris de la ciència-ficció: Assimov, Boule, Bradbury, Dick i Pedrolo". Amb un record constant de la pel·lícula *Blade Runner* de Ridley Scott, els humans persegueixen replicants que passen ben bé per humans amb capacitats intel·lectuals i afectives fins i tot superiors. El govern controla la natalitat amb mètodes expeditius en un planeta amenaçat pels perills de la superpoblació. Amb aquest context poc esperançador, molt freqüent en el gènere, al llarg de les poc més de cent pàgines de la novel·la assistim a la persecució d'uns terroristes amb un fill il·legal a les seves entranyes. Robert Barbany, policia d'elit, és l'elegit per comandar aquesta croada.

Franch aconsegueix sobradament la creació d'un espai imaginatiu que es guanya la complicitat del lector des de bon començament, amb una tècnica narrativa fresca i amb una trama encomandada. En definitiva, unes lectures, les que avui us proposo, que fan pensar en el futur de la narrativa des de l'esperança i l'optimisme.